

PROGRAMMERINGSRAAD LOGIUS

T.a.v. Programmeringsraad Logius

Contactpersonen

Eveline O'Brien
Projectmanager GO
T: 06 5048 9712

Datum

Februari 2019

Kenmerk

GO/vervolg 2019

notitie

GO - Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur
Vervolg GO 2019

Inhoud

1. Inleiding
2. PL januari 2019
3. SAFe/Agile: Minimal Viable Architecture
4. Domeinen
5. Workshop PL-leden
6. Transitie
7. Planning & Resources
8. Afhankelijkheden / risico's

Bijlagen

- A. Deel uit notulen PL januari
- B. Overwegingen voor MVA
- C. Dilemma's
 - i. Gedigitaliseerde dienstverlening of digitale dienstverlening?
 - ii. Specifiek en generiek?
 - iii. Centraal en decentraal?
- D. Betrokkenen

Gevraagde besluiten

De PL wordt gevraagd:

1. om in te stemmen met het opdelen van de Gemeenschappelijke Overheids-architectuur in 4 domeinen, te weten: (1) Identificatie & Authenticatie, (2) Gegevens, (3) Interactie en (4) Interconnectiviteit (indeling volgens de Klantenraden).
2. Voor de voortgang van het GO traject te kiezen tussen 2 scenario's:
 - a) *Werken aan één domein per kwartaal*: hiervoor is de huidige bezetting van de kerngroep GO plus extra inzet van een (schrijvende) architect vanuit het Programmabureau nodig. Oplevering laatste domein: Q1 2020.
 - b) *Werken aan meerdere domeinen tegelijk of versnellen per domein*: hiervoor is een opschaling van de capaciteit van de kerngroep GO nodig en wel naar 20 uur per week per lid (2x20 uur MFG, 2x20 uur VNG, 20 uur Logius, 10 uur BZK beleid), plus de extra inzet van een (schrijvende) architect vanuit het Programmabureau.Verzoek aan de PL om een keuze te maken en indien gekozen wordt voor optie 2b de capaciteit beschikbaar te stellen en de betrokkenen vrij te maken voor het genoemde aantal uren per week. Voor beide scenario's is een (schrijvende) architect vanuit het Programmabureau nodig.

1. Inleiding

In de zomer van 2018 heeft de Programmeringsraad Logius (PL) opdracht gegeven om een breed gedragen enterprise architectuur op te stellen, die "helpt sturen op de doorontwikkeling en vernieuwing van de voorzieningen waaruit de basisinfrastructuur bestaat". Alle PL-leden hebben afgesproken om hier architectuurcapaciteit voor ter beschikking te stellen.

Er zijn een werkgroep en een klankbordgroep (met vertegenwoordiging vanuit o.a. MFG, VNG, Logius en BZK-beleid) geformeerd¹ die regelmatig bij elkaar zijn geweest. De kerngroep is in wekelijkse sessies gestart met het destilleren van de strategische thema's (en onderliggende capabilities) uit NL-DIGIbeter (de Agenda Digitale Overheid). Daarnaast zijn de architecturen van Banaan, Common Ground en de adviezen uit de Interactiestrategie met elkaar vergeleken en is beoordeeld of deze in lijn zijn met de thema's die afgeleid zijn uit NL-DIGIbeter. De strategische thema's in dit document zijn in november door de werkgroep afgerond en getoetst in de klankbordgroep.

Vanaf november 2018 is er meerdere malen contact geweest met de sponsors uit de PL: Zeger Baelde (RDW/MFG) en Nathan Ducastel (VNG). Vanaf dat moment is besloten als eerste de focus te leggen op het in kaart brengen van de IST. Hiervoor is toen een intensieve werkweek geweest waar diverse voorzieningen van de GDI doorgelicht zijn². De capabilities die horen bij de strategische thema's zijn nog niet afgerond. Logius maakt al gebruik van de (concept) Strategische Thema's bij de invulling de epics voor de Agile Release Trains.

2. PL januari 2019

In de PL van januari zijn 2 documenten opgeleverd: zowel de Strategische thema's als de doorlichting van diverse voorzieningen zijn goed ontvangen (zie bijlage A. voor passages uit het (concept)verslag). De Strategisch Thema's worden doorgeleid naar het OBDO.

De PL heeft de werkgroep GO gevraagd om de vervolgstappen aan te geven, waarbij in de PL al is aangegeven dat met de huidige beschikbare resources (onvoldoende tijd, meer dan voldoende kwaliteit) de huidige ambities niet waargemaakt kunnen worden.

In een apart gesprek met Jaap Uijenbroek en de sponsors (23/01/19) is de volgende richting meegegeven:

- Maak een architectuur die de PL helpt om te sturen op de ontwikkelingen van de GDI, vanuit het idee dat alle ontwikkelingen van de GDI (inclusief de huidige programma's) onder (toekomstige B&E) aansturing van de PL vallen.
- Kies een scope die zo breed is als nodig, geef aan als de scope breder is dan de 'bevoegdheid' van de PL (bijvoorbeeld de basisregistraties).
- Maak een realiseerbare, haalbare en dus ook betaalbare architectuur (gematigd tarievenbeleid).
- Maak een architectuur waaraan ontwikkelingen getoetst kunnen worden.
- Maak onderscheid tussen de kortere (2 tot 3 jaar) en de langere termijn (5 tot 6 jaar). De termijnen kunnen per domein verschillen.
- Maak (vervolgens) een roadmap / plateauplanning.

Bovenstaande is gedeeld in de GO-werkgroep, waar nagedacht is over de te nemen vervolgstappen. Helder werd dat de originele opdracht van de PL (stel een breed gedragen enterprise architectuur op, die helpt sturen op de doorontwikkeling en vernieuwing van de voorzieningen waaruit de basisinfrastructuur bestaat) meer is dan één alomvattende architectuurplaat. Gevaar in één plaat is namelijk een te grote versimpeling van de werkelijkheid. De diverse andere overwegingen zijn opgenomen in de bijlage.

De werkgroep GO stelt dan ook een gefaseerde aanpak in domeinen voor.

¹ In de bijlage zijn de deelnemers van de twee groepen te vinden.

² Zie ander agendapunt GO Doorlichting voorzieningen Logius in deze PL

3. Agile/SAFe: Minimal Viable Architecture (MVA)

De werkgroep GO omarmt, net als diverse grote dienstverleners, het Agile/SAFe concept als de toekomstige manier van samenwerken. In die lijn introduceert de werkgroep het concept Minimum Viable Architecture (MVA³), om op deze manier tot diverse domein architecturen op hoofdlijnen te komen, die dynamisch, adaptief en flexibel zijn én tegelijkertijd stabiliteit bieden, zonder rigide te zijn.

De werkgroep gebruikt hiervoor de Agile methodiek, waarbij we ervoor kiezen om, per functioneel domein van de basisinfrastructuur, richtinggevende (beleids-)uitspraken (doelen, principes, eisen, randvoorwaarden e.d.) als gegeven te beschouwen. Er is een kortcyclische aanpak nodig om snel resultaten te kunnen laten zien en te toetsen. Ook willen we de PL op (relatief) korte termijn kunnen ondersteunen. Daarom stellen wij voor om per kwartaal op te leveren, en daarbij, vanwege praktische redenen, voorlopig aan te sluiten op de cadans van de PI-planning cyclus van Logius.

4. Domeinen

Voor de domeinen sluiten we aan op de huidige indeling van de klantenraden:

- Identificatie & Authenticatie
- Gegevens
- Interactie
- Interconnectiviteit

Per domein wordt in één kwartaal het volgende gedaan:

- Bronnenonderzoek domein
- Dialoog met stakeholders over 1 specifiek groot onderwerp in het domein (ook basis registraties betrekken)
- Analyseren en domeinarchitectuur opstellen
- Conclusies delen en afstemmen met klankbordgroep GO (voor PI-event)
- Advies delen met leden Programmeringsraad (op PI-event) en richting krijgen

Volgende kwartaal oppakken volgend domein plus:

- Draagvlak verkrijgen bij overige stakeholders
- Vaststellen Domeinarchitectuur in Programmeringsraad (op PI-event +1 of in PL zelf)

5. Workshop PL-leden

In de PL van januari is ook afgesproken dat het onderwerp Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur in de diepte wordt toegelicht aan de PL-leden. Deze sessie is gepland op woensdagochtend 10 april. De kerngroep is erg blij met de bestuurlijke aandacht en bereidheid van de PL-leden om, samen met hun strategisch adviseurs, verder vorm te geven aan de Gemeenschappelijk Overheidsarchitectuur.

In deze sessie wordt iedereen meegenomen in de ideeën over de totstandkoming van een goed gedragen Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur. Verder introduceren we, naar analogie van de Agile aanpak, het concept MVA (Minimum Viable Architecture) en presenteren hier een eerste schets van. Ook stellen we voor het te hebben over diverse 'dilemma's', bijvoorbeeld: wanneer kies je voor centraal en wanneer voor decentraal. Aan de hand van een methode waar DUO ervaring mee heeft, lopen we hier gestructureerd doorheen.

Voorstel is om deze sessie minimaal halfjaarlijks te herhalen om te zorgen voor goede bestuurlijke aansluiting.

6. Transitie

Gegeven het grote aantal deelnemers in de digitale overheid en de variatie in taken en in verandertempo bestaan 'oude' en 'nieuwe' oplossingen langere tijd naast elkaar. Er is meer

³ Agile is to balance the minimal required product with the minimal required architecture. In contrast to that in waterfall development, writing down all of the requirements on paper and then building software to those specifications is a long process that often ends with a product that lacks real user feedback. Therefore is the need of developing minimum viable product using minimum viable architecture.

vereist dan alleen het afspreken van dezelfde afspraken en standaarden. Een 'transitie (architectuur) aanpak' is nodig om beheerst te kunnen veranderen.

Datum
Februari 2019

Kenmerk
GO/DL/PL

In welke vorm en in welke samenstelling we dit gaan doen is mede afhankelijk van de wensen en uitkomsten van de workshop met de bestuurders en de strategisch adviseurs.

7. Resources & planning

Alle PL-leden hebben afgesproken om hier architectuurcapaciteit voor ter beschikking te stellen. Er is een werkgroep en een klankbordgroep (met vertegenwoordiging vanuit o.a. MFG, VNG, Logius en BZK-beleid) geformeerd die regelmatig bij elkaar komen.

Denkkracht is er meer dan voldoende aanwezig in de werkgroep, maar er is te weinig tijd om zaken uit te werken. Hiervoor is de 4 uur per week van de huidige werkgroep leden onvoldoende. De klankbordgroep kan in huidige samenstelling en frequentie worden gehandhaafd.

Het Programmabureau van de PL heeft middelen om deze benodigde capaciteit aan te trekken. Ondertussen is er al een uitvraag gestart. Gedacht wordt aan een goede (schrijvende) architect, minimaal 24 uur per week, structureel. Tevens is er financiële kennis nodig (nader te bepalen).

Planning is mede afhankelijk van de beschikbare capaciteit. Vooral nog is het de bedoeling om met name het proces zodanig in te richten dat er niet toegewerkt wordt naar één grote oplevering, maar naar het (kort cyclisch) steeds verder brengen van een gedragen Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur.

Mocht snellere oplevering gewenst zijn, is significante toename van resources noodzakelijk, te weten minimaal 20 uur per week van alle kerngroepleden (2x20 uur MFG, 2x20 uur VNG, 20 uur Logius, 10 uur BZK-beleid).

Domein	kwartaal	Dialoog	PI-event
Gegevens	Q2	FBS	Juli
Identificatie & Authenticatie	Q3	Machtigen	November
Interconnectiviteit	Q4	Integratielaag van de overheid	Januari
Interactie	2020		

8. Afhankelijkheden / risico's

- Resources
Commitment vanuit alle betrokken organisaties voor het ter beschikking stellen van voldoende capaciteit is cruciaal voor het slagen van dit traject.
- Architectuur traject Programmadirectie-I
Er zijn gesprekken gaande over het al dan niet samenvoegen van beide trajecten, maar nog geen concrete afspraken. Dit kan vertraging c.q. verandering van scope opleveren.

Bijlage A: Uit de notulen van de PL in januari 2019

Datum
Februari 2019

Kenmerk
GO/DL/PL

In de PL van januari zijn zowel de Strategische thema's als de doorlichting van diverse voorzieningen goed ontvangen (uit het (concept)verslag van 31 januari 2019):

- *De voorzitter vraagt de programmamanager Eveline O'Brien wat er nodig is om de vervolgoopdracht goed uit te kunnen voeren. Om de vervolgoopdracht goed uit te kunnen voeren, moet er meer capaciteit beschikbaar komen van medewerkers die dedicated aan deze opdracht werken. 4 uur per week per architect is onvoldoende om zaken in kaart te brengen. De vervolgstappen worden met de PL met de nieuwe uitgebreidere projectbezetting gedefinieerd, zodat het hanteerbaar wordt.*
- *Het uiteindelijke doel van de EA is het krijgen van een sturingsinstrument voor de toekomst en om te bepalen welke positie we innemen ten opzichte van partijen.*
- *De voorzitter stelt vast dat de PL-leden akkoord gaan met de strategische thema's. De thema's zijn de goede. Als de architectuurgroep nog een aanvullend thema tegenkomt, gewoon toevoegen. Deze thema's worden ter informatie naar het OBDO verstuurd met het verzoek om aanvullingen te melden als de PL iets vergeten is.*
- *Voor de doorlichting wordt de vraag aan de PL gesteld: nu nog een stap dieper zetten of meer focus op de soll-situatie leggen. Besloten wordt dat beide gedaan worden, maar de voorzitter geeft wel mee niet te veel energie in de ist-situatie te steken. Een globaler beeld is voldoende en alleen doen van generieke componenten. Bij een verdieping hebben DigiD en MijnOverheid prioriteit. Als individuele organisaties behoefte hebben aan meer dan daar laten. De architectuurgroep zal aangeven bij de PL wat hiervoor nodig is qua capaciteit.*
- *De voorzitter stelt voor dat er een afspraak komt waarbij dit onderwerp in de diepte wordt toegelicht aan de PL: wat is toekomstige architectuur en hoe sturen we hierop. Hij nodigt Eveline O'Brien en de sponsors uit dit vorm te geven.*
- *Recent heeft er een goed gesprek plaatsgevonden tussen vz PL, de sponsors, de programmamanager en een vertegenwoordiging van de architectuurgroep. Onderwerp van gesprek was opdrachtnemerschap, opdrachtgeverschap, rol programmamanager en sponsorschap. Een notitie over deze rollen volgt binnenkort vanuit het programmabureau PL.*

Bijlage B: Overwegingen Agile/SAFe: MVA

- De omvang van de GO is te groot, zowel in de breedte als in de diepte, om in 1 keer een volledige architectuur op te stellen, zelfs als de eerste versie maar beperkte diepgang heeft.
- Overigens is het de vraag of het wenselijk is dat er een overkoepelende enterprisearchitectuur voor de digitale overheid is. Ook zo'n architectuur kent het gevaar van een te grote versimpeling van de overheid.
- Een top-down benadering is ongewenst. Het is niet mogelijk om voor alle taken van de overheid één top-down architectuur op te stellen: de taken van de overheid zijn daarvoor te divers.
- De huidige GDI en ook veel relevante documenten lijken uit te gaan van een te eenvoudig model van de overheid. Schuldhulpverlening, zorg, onderwijs e.d. kennen hele andere modellen. Het gevaar van een top-down architectuur is dat deze van een te eenvoudig model uitgaat.
- Ook zijn de verschillen tussen de domeinen te groot. Ieder domein (gegevens, toegang, enz.) kent z'n eigen ontwikkelingen, vraagstukken, technologieën e.d. Het gevaar van een top-downarchitectuur is deze de vraagstukken van de domeinen te veel versimpeld. Als we hier spreken over 'architectuur' bedoelen we daarom meestal een verzameling van '(domein)architecturen'.
- De gevraagde architectuur is een solutionarchitectuur. Een architectuur van de 'solutions' die nodig zijn voor de (beleids)doelen die we nastreven. Idealiter is er een enterprise architectuur waar de solutionarchitectuur op aansluit. Die enterprise architectuur is er niet en ook niet wenselijk (zei hiervoor). We kiezen er daarom voor om (per domein) de richtinggevende uitspraken (doelen, principes, eisen, randvoorwaarden e.d.) te inventariseren en die als gegeven te beschouwen. Issues maken we kenbaar aan de PL.

- Een hieraan gerelateerde constatering is dat sturing op een domein niet afhankelijk mag zijn van het bestaan van een programma en een stuurgroep. Er moet per domein structurele sturing zijn, met overzicht van alle relevante ontwikkelingen voor dat domein. Maw, er is behoefte aan structureel belegde 'domein owners'.

Datum
Februari 2019

Kenmerk
GO/DL/PL

Bijlage C: Dilemma's

- Gedigitaliseerde dienstverlening of digitale dienstverlening?
- Specifiek en generiek?
- Centraal en decentraal?

Bijlage D: Betrokkenen

Werkgroep GO

De werkgroep bestaat uit:

- SVB/MFG Geer Haas
- Belastingdienst/MFG Piet Adelerhof
- DUO/MFG Johann Schreurs / Frits Bouma
- VNG Wim Bakkeren / Arnoud Quanjer / Theo Peters
- BZK/DIO Gino Laan
- Logius Peter Leijnse, Matthijs Claessen

Klankbordgroep GO

De klankbordgroep bestaat uit:

- VNG/Gemeenten Jan Fraanje, Marthe Fuld, Judith van den Bosch, Nico Romijn (agendalid), Lennart van der Dussen (Gemeente Amsterdam), Wouter Bruining (Gemeente Utrecht)
- KvK Marcel van Dooren / Rob Spoelstra / Pieter Kalkdijk
- Rinis Freek van Elswijk, R. Verwey
- UWV Ron Bos / Leo Franken / Eric Nijenhuis
- RDW Gert Stel / Patrick Rinzema
- Kadaster Koen Huisstede
- RVO Arjen de Ruiters
- VWS Ron Roozendaal (agendalid)
- BZK José Dominguez Alvarez (DIO), Frank van Loon, Hans-Rob de Reus (PDI)
- Programmeringsraad Logius: Luc Boss

Niet altijd iedereen aanwezig (4 sessies tot nu toe), wel grote opkomst. Iedereen heeft toegang tot de digitale samenwerkingsruimte (<https://www.samenwerkruimten.nl/teamsites/go/Default.aspx>), waar alle documenten en onderhanden werk in te zien zijn.

Projectmanagement

- Namens de PL: Eveline O'Brien (Logius)